

מדיאטיזציה חוגפנת: תגובה לעמית פינצ'בסקי

כרמל וייסמן ועלמה מריה סימון

מכיוון שעבודותיו המקוריות והחשובות של פרופ' עמית פינצ'בסקי בנושאי טראומה ומדיה ועדות מדיה שימשו נקודת מוצא לחשיבה שלנו, אנו מברכות על תגובתו למאמר, ורואות בה הזדמנות להמשיך ולעסוק בנושאים אלה. פינצ'בסקי חושף את הנחת היסוד הפוסט־הומניסטית בבסיס המאמר שלנו, שהאדם אינו רק יצור ביולוגי, אלא סייבורג, בלשונה של דונה הראווי (2006/1985): שעטנו של ביולוגיה, טכנולוגיה וסמלים, כשהמרכיב השלישי זכה להתייחסות המועטה ביותר בהגות שלה. כאשר הרובד הביולוגי מאוים, הטכנולוגיה מסוגלת "להעביר" אותו למרחב של סמליות ונצחיות. בעידן שבו "אני" מתפרש כ"אינפורמציה", הפקת אינפורמציה והעלאתה לרשת היא לא רק פעולת תיווך, אלא גם פעולה הישרדותית של חלק מה"אני".

במובן זה, הטלפון הנייד שונה מאקדח או סכין, שכן הוא אינו רק תותבת המרחיבה את יכולת הפעולה של האדם במציאות הפיזית, אלא יוצר, כמו השפה, עולם של מציאות סימבולית. למעשה, הנייד הוא אקדח או סכין מטפורי בדיוק בגלל מציאות המדיה שאותה הוא נושא, והשפעתו של המרחב התקשורתי־סימבולי על הסביבה הפיזית והגוף. לשם המחשה, זמן מה לפני השבעה באוקטובר, הותקפה עלמה בדי זר ששלף מצ'טה ואיים על הכלב שלה. התגובה האינסטינקטיבית שלה הייתה שלפית הטלפון ואיום שהיא תצלם אותו, והזר נבהל וברח. בממד החומרי, המצ'טה נמצאת בעמדת יתרון, ושלפית הטלפון היא תגובה מוזרה ולא הולמת, שלא אמורה להיות אפקטיבית. אבל במציאות של מדיאטיזציה עמוקה, הצילום מרחיב את ההקשר ואת תפיסת המציאות, והאיום שנושא התיעוד הוא איום בשינוי יחסי הכוחות, כפי שהצענו במאמר. זה מה שהבהיל את התוקף של עלמה, וזו המשמעות הייחודית, בעינינו, של המדיאטיזציה המוגפנת.

לבסוף, דבריו של פינצ'בסקי גרמו לנו להרהר בסדרות הטלוויזיה המבוססות על אירועי השבעה באוקטובר, **שחר אדום ואור ראשון**, שצולמו זמן קצר לאחר האירועים ועלו לשידור עוד לפני ששבו כל החטופים. לדעתנו, ראוי לכלול בספקטרום העדות החדש שפינצ'בסקי מציע גם את העיבוד הדרמטי של האירועים, בייחוד כאשר הוא נעשה לפני שהאירוע הסתיים לגמרי. במובן זה, סדרות הדרמה הן חלק מאותו "הלם

הווה" נרטיבי שעליו כתבנו, והדבר מתבטא בטענות הציבור שהן מופיעות "מוקדם מדי" ומהוות טריגר לחלק מהצופים, למשפחות החטופים והחללים ולשורדי האירוע. לשם השוואה, ייצוג אסון התאומים היה טאבו בתקשורת האמריקאית במשך למעלה מעשור.

פינצ'בסקי ופרוש כתבו כבר ב־2014 על ממד הזמן של העדות (Frosh & Pinchevski, 2014), ולטעמנו זה נושא שראוי להמשיך ולחשוב עליו גם היום, שכן השימוש הגובר והתכוף באסתטיקה של הטראומה עשוי ליצור אפקט הפוך: אף אם בהתחלה היא משתקת ומשמשת מסך עשן, כפי שתיאר פינצ'בסקי, הרי ריבוי ומגוון עדויות בזמן אמת, והדהודן בסמיכות גדולה מדי, עלולים להביא לטריוויאליזציה ושחיקה; להקהות את חושי הקהל כך שמרוב הלם אף אחד כבר לא בהלם, וככל שהמדיה מנסים לעורר אמפתיה בקרב הציבור, הציבור דווקא נעשה מנוכר ומנותק מרגשות אלה. בתופעות אלה דן מרשל מקלוהן (2000/1964) כבר בשנות ה־60, מתוך הבנת האפקט הנרקוטי של המדיה. אולי הגיע הזמן לחזור ולהתבונן בתובנותיו במבט רענן.

רשימת המקורות

הראווי, ד' (2006). מניפסט לסייבורג: מדע, טכנולוגיה ופמיניזם סוציאליסטי בשלהי המאה העשרים (תרגום: מ' בר). בתוך ד' באום ואחרות (עורכות), **ללמוד פמיניזם: מקראה - מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית** (עמ' 276-327). הקיבוץ המאוחד. (המקור פורסם ב־1985)

מקלוהן, מ' (2000). **להבין את המדיה** (תרגום: ע' שורר). בבל. (המקור פורסם ב־1964)

Frosh, P., & Pinchevski, A. (2014). Media witnessing and the ripeness of time. *Cultural Studies*, 28(4), 594–610. <https://doi.org/10.1080/09502386.2014.891304>